

РЕЦЕНЗИЯ

от

проф. д-р Елена Тодорова

по

конкурс за заемане на академична длъжност „**доцент**“ за нуждите на НБУ
в област на висше образование 8. Изкуства,
професионално направление 8.2 Изобразително изкуство (мода),

В конкурса за „доцент“, обявен в Държавен вестник, ДВг. за нуждите на
департамент „Дизайн“ като единствен кандидат участва гл. ас. д-р Яна Дворецка,
Нов български университет

I. Оценка за съответствие с минималните национални изисквания и изискванията на Нов български университет:

Представените от гл. ас. д-р Яна Олег Дворецка материали за хабилиране и заемане на академична длъжност „доцент“, напълно отговарят на минималните национални изисквания, като са в съответствие и покриват изискванията на НБУ за хабилитация за заемане на академична длъжност „доцент“. Гл. ас. д-р Яна Олег Дворецка има необходимия брой точки по всички групи показатели на таблицата с минимални изисквания към научната, преподавателската и художествено-творческата дейност, съобразени с ППЗРАСРБ и изискванията на Нов български университет.

Представеният хабилитационен труд, различните дизайнерски изяви и проекти, реализирани от Яна Дворецка, показват последователна и целенасочена творческа работа в областта на сценичния костюм, модата и текстила.

II. Изследователска (творческа) дейност и резултати:

- **Оценка на монографичния труд**

Яна Дворецка е сред утвърдените и харесвани съвременни български художници на сценични костюми /костюмографи/, зад която стои сериозна професионална биография. В нейното творчество могат да бъдат отбелязани множество респектиращи оперни и балетни постановки, а в последно време и театрални постановки. В продължение на десет години тя прави стотици костюми за различни представления. През последните няколко сезона силно впечатление правят и на публиката и на критиката костюмите за постановките на: „Влюбеният Шекспир“ за Сатиричен театър София; „Прилепът“ от Йохан Щраус, „Принцесата на цирка“ от Имре Калман, за Държавен музикален и балетен театър „Стефан Македонски“ - София; мюзикъла „Коса“, Държавна опера Пловдив; „Сестра Анджелика“ - опера от Джакомо Пучини, Държавна опера Русе; „Севилският бръснар“ от Росини, Държавна опера Русе; „Любовен еликсир“ от Гаetano Доницети, Държавна опера Пловдив. Няма да изброявам повече реализирани проекти, но от описаните се вижда, че Яна Дворецка е ценена като творец, поради което е канена да работи за най-престижните български театри.

В хабилитационния си труд Яна Дворецка представя процеса на създаване на сценичните костюми за балета „Баядерка“, поставен през 2021 г. в Държавна опера Русе. Постановката е на голямата българска примабалерина акад. Калина Богоева. За нея това е първа постановка на „Баядерка“ и тя избира екип от доказани професионалисти с дългогодишен опит: художествен ръководител - Весела Василева, балетмайстор - Марияна Захаријева, сценография - Иван Токаджиев, костюми - Яна Дворецка, мултимедия - Стефан Матеев осветление - Боян Георгиев, помощник режисьор - Елена Колева, фотограф - Емил Кьостебеков.

Работата на костюмографа за тази постановка е нелека задача. Балетът е част от класическата балетна традиция. Либретото е с екзотичен сюжет, но музиката до голяма степен е в европейските традиции от епохата на Романтизма. Това разминаване между сюжет и музикален стил прави ролята на режисьора, художника

и хореографа решаваща за създаване на очакваната от зрителите екзотична атмосфера. В този спектакъл Яна Дворецка с лекота се справя с предизвикателството да отрази чрез костюмите индийската екзотична действителност, залегнала в основата на сюжетната линия. Главните действащи лица са много различни като характер и носят различно послание. Сценичните костюми успешно изграждат индивидуалността на визуалните образи, като в същото време отговарят на функционалните изисквания на хореографията.

Костюмите за основните женски образи на Никия и нейната съперница Гамзати са изпълнени от леки ефирни материи, допълнени деликатно с индийски мотиви. Цветовете и декорацията изпълняват ролята на идентифициращи кодове, които представят характера и съдбата на героините в повествованието. Костюмите се променят в различните действия. С промяната на цветовете и сложността на дрехата, Яна Дворецка успява да внуши на публиката и промяната на душевното състояние и емоциите на персонажите.

Костюмите за главните мъжките образи са много впечатляващи. Великият брамин е „отрицателният герой“ в тази история. Като представител на висшето духовенство, той трябва да бъде ярък, властен и страшен. Яна Дворецка прекрасно се справя с костюма за тази роля. Изцяло изработен в наситено червено, костюмът е декориран със „златни“ накити и допълнен с богато украсена шапка, така художничката създава усещане за власт и религиозна мистичност. Образите на Солор - знатен воин и Дугманта – раджа, са решени много находчиво. Костюмите са с характерен силует и елементи от традиционното етническо индийско мъжко облекло, но са доста раздвижени, за повече функционалност, допълнени са с декоративни елементи от ширити, бродерии и перли. Впечатление правят красивите шапки, тюрбани и обувки, които добавят приказност на визията. При цялата сложност на тези костюми, те са пригодени за танц и сложна хореография. Друг интересен персонаж е Златният Бог. Като религиозен акцент в постановката, без да е конкретен бог от индийския епос, чрез костюма е пресъздаден сборен образ на Божество. Костюмът всъщност е решен минималистично, но постига

напълно търсеното внушение. Допълненията от корона, пишно колие и златния цвят на материалите окончателно изграждат божествената визия.

Не мога да не кажа няколко думи за костюмите на ансамблите. При тях от изключително значение е да бъдат достатъчно удобни за сложната хореография и в същото време да отговарят на сюжетната линия. Танцът на воалите е една от най-запомнящите се сцени в постановката на „Баядерка“. Яна Дворецка избира интересна гама от приглушени лилави тонове. Костюмите са прекрасна комбинация от изчистени форми, деликатна декорация, вплетени в характерната ориенталска силуетна линия. При всички останали ансамблови групи костюмите са находчиво решени, така че да носят определена характеристика и в същото време да бъдат органична част от цялото представление.

За създаването на костюми за сцена са изискват много умения. Познаването в дълбочина на историята на костюма през различните епохи, етническите облекла, историята на модата е от изключително значение за осъществяването на постановки от различни епохи. Познаването на процеса на ушиване и реализиране в материал на облеклата и аксесоарите, знанията за хореографските и сценични изисквания също са от основно значение. Но най-важното, за да бъде един творец успешен, е способността да претвори всички знания и умения, да ги пречупи през въображението и личното си чувство за естетика в един краен продукт, който да бъде разбран и оценен преди всичко от публиката. Ето това основно умение ние виждаме във всички сценографски костюми, създадени от Яна Дворецка.

- **Оценка на други творчески изяви, извън монографичния труд:**

Закономерен резултат от професионализма и богатото творчество в областта на сценичния костюм са следните отличия:

Номинация за „КРИСТАЛНА ЛИРА`2016“ за постановъчен екип на операта „Севилският бръснар“ от Росини (оперно-балетен спектакъл) на сцената на Русенска опера. Международни признания: за филма +7 hours (в екип):

Номинация и награда за най-добър дизайн на костюми - Sarajevo Fashion Film Festival, награда BIG SEE FASHION COLLABORATION AWARD 2020;

Номинация и награда за най-добър дизайн на костюми – 12-то издание на La Jolla Fashion Film Festival and International Fashion Film Awards 2021

Творческите интереси на Яна Дворецка не се изчерпват със създаването на сценични костюми. Тя работи успешно като моден дизайнер, в прилагането на устойчиви практики в модата. Името ѝ се свързва с началото на движението за устойчивата мода в България. Яна Дворецка е един от координаторите на международния проект Fashion Revolution за страната. Нейните модни проекти са отражение на принципите на „бавната мода“ - използване на естествени материали, съчетани с автентични ръчни техники за обработка на текстила и цветовете, получени от природни багрила. Резултатът е уникален „...дизайн, отвъд прищевките на модата“.

- **Цитиране от други автори:**

Гл. ас. д-р Яна Дворецка има достатъчен брой цитирания, което е отразено в справката за НАЦИД.

III. Учебна и преподавателска дейност :

Яна Дворецка е преподавател в БП Мода, НБУ от 2000 година. През 2013 година защитава докторска дисертация с тема "Облеклото като знак за идентичност". През тези двадесет и три години преподавателска дейност тя участва активно в актуализирането и обогатяването на БП Мода, като разработва нови курсове - „Форми и обеми в модата“ - I и II част, „Въведение в модния дизайн“ - I и II част, „Теория на модата“, „Експериментални практики в модата“ – I и II част, „Дизайн лаборатория“ – I и II част, „Мода и сцена“. Ръководител е на много студентски ревюта и други творчески проекти, сред които международния конкурс за млади дизайнери ИДЕА МОДА, чието трето издание се провежда в момента. Активността на Яна Дворецка като преподавател, нейният висок професионализъм и отдаденост

са причина студентите ѝ да постигат високи резултати в реализацията на творческите си идеи.

IV. Административна и обществена дейност:

Гл. ас. д-р Яна Олег Дворецка е член на програмния съвет към департамент „Дизайн“. В периода 2015 - 2016г. е директор на програмен съвет към департамент „Дизайн“, както и програмен консултант на БП „Мода“ през 2004 – 2009г. Участва редовно в департаментните съвети.

V. Лични впечатления от кандидата (ако има такива):

Познавам Яна Дворецка от 2001-ва година, когато започнах работа в БП Мода, НБУ. През тези двадесет и две години съм била свидетел на големите усилия и труд, често извън определените часове, които Дворецка влага в работата си със студентите. Нейната отдаденост и висок професионализъм в преподаването и реализирането на различни студентски проекти, я превърна в уважаван преподавател и колега.

Заклучение:

При направения анализ на творчеството и преподавателската дейност на Яна Дворецка, с пълна увереност във високото качество и професионализъм на представените изяви, предлагам на уважаемите членове на научното жури да изберат на академичната длъжност „доцент“ по 8.2. Изобразително изкуство (мода), гл. ас. д-р Яна Олег Дворецка.

проф. д-р Елена Тодорова

15.03.2023 г.